

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

המולך

פסח

אדר

מחטיא ומזכה הרבים

בפרשת וירא פרק ז פסוק ג ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אתתי ואת מופתי בארץ מצרים: (ד) ולא שמע אלכם פרעה ונתתי את ידי במצרים והוצאתי את צבאתי את עמי בני ישראל מארץ מצרים בשפטים גדלים: (ה) וידעו מצרים כי אני יהוה בנסתי את ידי על מצרים והוצאתי את בני ישראל מתוכם:

ופרש"י ואני אקשה את לב פרעה, מאחר שהרשיע והתריס כנגדי וגלוי לפני שאין נחת רוח באומות עובדי אלילים לתת לב שלם לשוב, טוב לי שיתקשה לבו למען הרבות בו אותותי ותכירו גבורותי, וכן מידתו של הקב"ה מביא פורענות על האומות עובדי אלילים כדי שישמעו ישראל וייראו, שנאמר [צפניה פרק ג] הכרתי גוים נשמו פנותם וגוי אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר וכו'. והן הם דברי הגמרא במסכת יבמות דף סג ע"ב א"ר אלעזר בר אבינא אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל שנאמר הכרתי גוים נשמו פנותם החרבתי חוצותם וכתיב אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר: ופרש"י בשביל ישראל ליראם כדי שיחזרו בתשובה: **וכתב בספר משכיל לדוד על שמות פרק ז פסוק ג בא"ד וז"ל ומה שהוצרך עוד רש"י לומר כדי שתכירו את גבורתי וכו' תקחו מוסר וכו' היינו משום דאכתי אמאי הוצרך לכל כך אותות ומופתים מכמה מינין הו"ל לאבדם מיד הואיל ודינם הוא לנעול מהם התשובה ובהו כבד היה מתקיים שפיר גזרת המלך וגם את הגוי וכו' דן אנכי? לכך הוצרך לומר שעשה כן והאריך באותות ובהתראות ללמד דעת לישראל שיקחו מוסר וגם זה לאו מדידיה דהרב הוא אלא גמרא ערוכה ביבמות אין פורענות בא לעולם אלא בשביל ישראל שנאמר הכרתי גוים וכו' אך תיראי וכו' והכי נמי מבואר בילקוט פי מצורע אמר הקב"ה מה אני עושה דין באומות העולם כדי שיראו ישראל וייראו ממשפטי שנאמר הכרתי גוים וכו' ע"ש ועי' בפ"י מהלכות תשובה להרמב"ם ז"ל ותמצא מבואר ככל דברי רבינו.**

עוד מבואר בהתורה על מצוות סיפור יציאת מצרים בשמות פ"י פסוק ב ולמען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתי בס וידעתם כי אני יהוה:

וידוע שאלת הראשונים מדוע התורה מצווה על הרבה מצוות זכר ליציאת מצרים, וכן בכל יום פעמיים כל אדם מצווה לקרא פעמיים ביום ק"ש כדי להזכיר את יציאת מצרים?

וכתב רבינו האור החיים על שמות פרק י פסוק ב וז"ל ולמען תספר וגוי צריך לדעת לאיזה ענין הוצרך לטעם זה, ולא הספיק בטעם הראשון שה' חפץ להשים אותות אלה כמו שפירשתי בסמוך וכו' אכן כוונת הכתוב היא כי בא ה' להודיע כי אין תכלית הכוונה בהבאת האותות בקרבנו לעשות נקמה בפרעה אלא לחזק האותות שהם עיקר האמונה בלב ישראל, כדי שיהיה רשום בל ישכח לנצח, כי כשיהיה בקרבנו של פרעה יהיה בזכרון בני ישראל לעולם ועד והכוונה על דרך אומרים ז"ל במס' חולין (עה:): בדין בן פקועה כי אם יהיו בו ב' דברים המופלאים יהיה מוזכר תמיד, וכשיראו שאוכלו בלא שחיטה לא יחשדוהו כי מוזכר הוא ביניהם כי תרי תמיהי מדכר דכירי אינשי והנה באמצעות הפלא שיפליא ה' להודיעם כי הוא שולט ברוח ובמים ובעפר ובבעלי חיים ובאש ובאוויר וכדומה, אין זה מספיק שיזכר הדבר בתמידות לעולם לחקק האמונה, אלא באמצעות היות הפלאה ב' כי יפליא ה' להרע את פרעה ועבדיו להשקותם כוסות לענה מה שלא היה כן לכל גוי וזה לך נעימות אמרי נועם, ולמען תספר באזני בנך ענין זה, והסיפור מן הנמנע שיהיה הדבר תמיד בזכרוןך זולת באמצעות ב' תמיהות.

שאלות בפרשה

א: והקשה המהר"ל כיצד יתכן שהקב"ה יכביד את ליבו ויקח ממנו את הבחירה כדי שאחרים ילמדו ממנו? ב: ועוד קשה מדוע נענש על זה והרי אינו אשם בדבר אחרי שלא מרצונו הוקשה ליבו? ג: עוד יש לדקדק בלשון המקרא כיצד בפסוק ג' וד' כתוב שהשם נותן אותות ומופתים בארץ מצרים, ואילו בפסוק ה' כתוב והוצאתי את בני ישראל מתוכם? ד: ועוד יש לדקדק הרי כבר בפסוק ד כתוב והוצאתי את בני ישראל מתוכם, ומדוע חוזר שוב בפסוק ה' לומר והוצאתי את בני ישראל מתוכם? ה: גם יש לדקדק מה התוספת בפסוק ה' וידעו מצרים כי אני ה' מה הדבר משנה אם ידעו או לא ידעו לענין הוצאת בני ישראל מתוכם?

הסבר המהר"ל על ענישת מצרים:

וראיתי בספר גבורת השם למהר"ל מפרג פרק לא בא"ד וז"ל ואני אקשה את לב פרעה. יש מקשים למה הרבה הקדוש ברוך הוא המכות על פרעה למען רבות מופתיו בארץ מצרים, ומאחר שהיה רוצה פרעה לשמוע למה נהוג עמו כל כך להקשות את לבו עד שלא יוכל לשמוע ואם כן המכות עליו בחנם על לא פשעו? ואין זה קשיא של כלום, כי מפני שאמר פרעה מי ה' אשר אשמע בקולו, הרשע הזה ועמו היו גורמים שלא יהיה נודע שמו ה', כי הכל ידעו הכפירה וגרם חלול שמו יתברך, לכך ראוי שיהיה נודע שמו ה' על ידם כיון שהיו כופרים בשמו יתברך, ולכך אמר ואני אקשה את לב פרעה למען רבות מופתיו בארץ מצרים וידעו כי שמי ה', תחת אמרו מי ה' אשר אשמע בקולו, ולפיכך חייב פרעה לתקן מה שקלקל כבר, עד שעל ידו יהיה נודע שמו יתברך לכך הקשה לבו שלא ישמע למען יביא עליו ה' מכות הכתובות ואז יהיה נודע שמו יתברך ע"כ. הרי מבואר כי בגלל פרעה בני ישראל ירדו עד שער מט של טומאה לכן הם צריכים לתקן את אשר גרמו, ולזה השם יתברך מעניש את אומות העולם בכדי שעל ידי זה יראו בני ישראל וילמדו לתקן מעשיהם.

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

משל הקול יהודה להסבר הנ"ל:

ובספר קול יהודה להרה"ג רבי יהודה צדקה זצ"ל כתב לבאר עפ"י משל לעשיר ששכר מינקת לבנו והתינוק חלה והוצרך לתרופות קשות שאי אפשר לתת אותן לתינוק, ולכן הציע הרופא שהמינקת תשתה את התרופות וזה ישפיע על התינוק, אולם המינקת התנגדה לזה מדוע שהיא תצטרך לסבול בגלל התינוק, כמובן הלכו לדין תורה ופסק הרב שהמינקת חייבת לשתות התרופות, כיון שהתינוק יונק ממנה אם כן בגללה קיבל את מחלתו, ולכן היא חייבת גם לרפואתו. ולכן דרכו של הקב"ה להעניש את אומות העולם כי ודאי בדרכם הרעה השפיעו על ישראל להרע דרכם והן אחראים לתקן את בני ישראל, ועל ידי שמעניש את אומות העולם בני ישראל מתעוררים וחוזרים בתשובה, ולזה הקשה השם את לב פרעה.

יסוד גדול בזכר יצ"מ אחריות האדם על ההשפעות ממעשיו:

ומכאן יסוד גדול בעבודת השם ע"י שיזכור תמיד את יציאת מצרים, היינו שילמד מפרעה ומצרים שנענשו במכות קשות בגלל שהחטיאו את בני"י ועליהם לתקן את המעוות אשר קלקלו אחרים, וכל מה שנעשה עם פרעה ומצרים הוא כעין משל ודוגמה ללמד שעל האדם להתבונן בכל מעשה שעושה מהן ההשלכות שיש על בני אדם בגללו, כיון שכל השפעה שלילית יתן עליה את הדין.

הסבר החיוב להיות נקי גם מישראל:

ונראה לענ"ד שזה כוונת התורה במה שמצוה [במדבר פ"לב כב] והייתם נקיים מהשם ומישראל, שלכאורה יש לשאול אחרי שהוא נקי כלפי שמים מדוע עליו להתחשב במחשבות בני אדם אשר אינם רואים אלא לעין, ואל נסתפק שהוא נקי כלפי הקב"ה שהוא רואה את הלבב ויודע את כוונתו האמתית? **אולם** לפי המתבאר הרי כאשר יש איזה השפעה ממעשיו על בני אדם לרעה הוא אחראי ויתן על זה את הדין, לכן התורה מצוה שלא מספיק שהאדם נקי כלפי שמים, אלא עדיין מחויב לחשוב שלא יגרום לחבירו מכשול, וכל שלחבירו אינו נראה שהוא בסדר עלול ללמוד ממנו לרעה, ומכאן מתבאר גדר חוטא ומחטיא את הרבים שאינו רק כאשר אדם הולך ופועל להשפיע על אחרים, אלא גם כאשר לומדים ממעשיו נחשב למחטיא את הרבים. **והן הם הדברים אשר אומרים בשם רבי ישראל מסלנט זצ"ל** שכל הלומד מצביור יכול להיות מזכה הרבים ויכול להיות מחטיא את הרבים בהיות וכל מעשה משפיע או לטובה או לרעה.

אגרת הרמב"ם:

ומה יקרו דברי אגרת הרמב"ם מאמר קידוש השם וז"ל בא"ד והשני שישתדל האדם מעצמו שלא יתקן פעולותיו הגשמיות עד שיגלו אצל ההמון ממנו ספורים מגונים מאוד ואע"פ שלא עשה עבירה כבר חלל את השם, מפני שראוי לאדם שישמור מפני אדם מעבירות, כמו שישמור מה שיש בינו ובין בוראו, כמו שאמר ית' (במדבר ל"ב כ"ב) והייתם נקיים מה' ומישראל. וכך אמרו ביומא (פ"ו א') רב נחמן בר יצחק אמר כגון דאמרי אינשי שרי ליה מריה לפלניא, ואמרו עוד כגון שחבריו בושין משמועתו. והפרטי יחלק לשני חלקים, האחד שיעשה איש חכם מעשה שהוא מותר לכל אדם אלא שאיש כמוהו אינו ראוי לעשות כמעשהו מפני שהוא ידוע במעשה חסד והוא מבוקש ממנו יותר מזולתו וזה כבר חלל את השם. וזה מאמר רב בגבול חלול השם (שם שם) כגון אנא דשקילנא בשרא ולא יהיבנא דמי לאלתר. כלומר שאדם כמוהו לא היה ראוי לו שיקח דבר עד שיתן דמיו תיכף שהוא לוקח ולא יאחר אעפ"י שזה המעשה מותר לכל בני אדם, וכמו כן מאמר ר' יוחנן כגון אנא דמסגינא ד' אמות בלא תפלין וכו' ענין זה שאדם כמוהו לא היה ראוי לו שיעשה זה ובכל התלמוד אדם חשוב שאני. והשני שיהיה אדם חכם מתנהג עם בני אדם הנהגה פחותה וכעורה במקחו ובממכרו ובמשאו ובמתנו ויקבל בני אדם בכעס ובבזיון ולא תהיה דעתו מעורבת עם הבריות ולא יהיה עם בני אדם מתנהג במדות יקרות והגונות הנה זה כבר חלל את השם. וכך אמרו ע"ה (שם שם) בזמן שאדם קורא ושונה ואין נושא ונותן באמונה ואין דבורו בנחת עם הבריות מה הבריות אומרות עליו וכו'.

מהו דין וחשבון:

ונראה בדרך זו לפרש כוונת התנא **באבות פ"ג א** עקביא וכו' ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, **והקשו המפרשים** היינו דין היינו חשבון? ועוד הרי חשבון לפני הדין? **ולפי המבואר** יובן היטב דין הוא על עצם מעשה העבירה, אולם חשבון הוא על ההשלכות וההשפעות שיש על אחרים לרעה מכל עבירה ועבירה, ופעמים שהחשבון יהיה יותר קשה מהעבירה. **ולענ"ד אפשר ללמוד** מכאן יותר מכך שאפילו ממעשה המצות שאדם עושה יכול לקבל עונש, כגון שמקיים מצווה שאינה שלימה, למשל מברך ברכת המזון ומתעסק באמצע או בא לתפילה מאוחר או מדבר באמצע התפילה וכן על זה הדרך, הרי עי"ז אחר שרואה לומד ממנו לזלזל במצות והוא יצטרך לתת על זה את הדין וחשבון, ודבר זה קשה מאוד להינצל ממנו והחשבון קשה מן העבירה, ונמצא לפי זה דין על העבירות ואילו חשבון הוא גם על מצות שיש בהם השפעה שלילית.

פירוש על חטא שחטאנו ביצה"ר:

ובזה אפשר לתרץ קושיה על נוסח הוידוי ביום כיפור שאומרים על חטא שחטאנו ביצר הרע, **ויש לשאול** הרי כל העבירות הן ביצר הרע ומה שייך לעשות וידוי נפרד כזה? **אולם לפי דברנו** אין הכוונה על העבירות שזה ודאי על ידי יצר הרע, אלא הכוונה על מעשה המצות שאדם עושה עם שיתוף של יצר הרע, כאשר אמרנו שהרבה פעמים אדם עושה מצווה באופן שמלמד אחרים לזלזל במצות, כגון לבא מאוחר לתפילה, לדבר בתפילה, לעסוק באיזה דבר באמצע

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

ברהמ"ז, לאחר לסדר או השיעור, וכדומא, כיון שכל זה נובע מהיצר הרע שמזלזל, וזהו על חטא שחטאנו ביצר הרע, וכמשל שהובא בהגדה של פסח מהבן איש חי בשם שער החצר לאדם שהיה עובר על כל התורה אולם ביום כיפור היה משתדל לשנות משאר השנה והיה אוכל כשר, ודאי שעשה זאת כדי להרגיע את המצפון שלו בזה שקצת שומע בקול יצה"ר וקצת בקול יצה"ט וממש כמו כלאים, כך כל אדם שיתבונן במעשיו יראה שמערב את שני יצריו ועל זה מתודה.

ממה דאג אריסטו כשחזר בתשובה:

ומסופר על אריסטו כמובא בספר מעם לועז שמות פרשת יתרו עמוד תקיב וז"ל מעשה בפילוסוף הגדול אריסטו, שבימי זקנותו כתב איגרת לתלמידו אלכסנדר מוקדון, מלך יוון, וזה לשונו: ברוך ה' הפוקח עיניים עורות המראה לחטאים דרך ישרה, מהולל יהיה בתהילה הנאוה לו, כי איני יודע להללו על הרחמים והחסד הרב שעשה עמי שהוציאני מן השטות הזו שהייתי שקוע בה כל ימי חיי, בעסק חוכמת הפילוסופיה, להסביר כל דבר בדרך הטבע שמובן על פי השכל, ועשיתי ספרים הרבה בחוכמה הזו כחול אשר על שפת הים, עד שנתווכחתי עכשיו בערוב חיי עם חכם אחד מחכמי ישראל, ובדברו עמי הראה חוכמתו הגדולה והכרתי את מעלת התורה"ק שניתנה בהר סיני, והוא משך לבי בדברי התורה שהראה לי והסביר לי חידושים אמיתיים פלאיים שנעשו, ואני הייתי פרא שלא הבינתי שרוב הדברים נוהג אותם הקב"ה בדרך פלא, חוץ מדרך הטבע. ומשראיתי כך, נתתי אל לבי לדרוש ולתור בחוכמת התורה שכל דבריה מיוסדים על אדני האמת ואין היא כחוכמת הפילוסופיה שהיא הבל. ולכן, אתה תלמידי אלכסנדר המלך הגדול, אל ידיחו ספריי לא אותך ולא את חבריך הפילוסופים, שאילו היה בכוחי לאסוף את כל הספרים שחיברתי בחוכמה הזאת בוודאי הייתי שורף אותם באש, כדי שלא יישאר שום דבר מהם. אבל אין הדבר בידי, שכן ספריי נפוצו בכל העולם ואי"א לכנס כולם. ואני יודע יפה העונש החמור שיענישני בוראי על החטא הגדול שחטאתי שאיבדתי הזמן במו ידי, והחטאות רבים. ולכן, בני אלכסנדר, כתבתי את המכתב הזה להודיעך לך ולכל חבריך שרוב הדברים שרוצים להסביר בדרך הטבע כדי שיובנו עפ"י השכל דברי שקר הם, כי בוודאי הקב"ה הוא פטרונו של עולם והוא מנהיגו בכוחו הגדול, ומפני שמזלי גרם שספריי נפוצו בארצות המערב, אני מודיע עכשיו לכולם שלא יאבדו זמנם בהם, לא יסתכלו בהם ולא יגעו בהם בידיהם, שעוון גדול הוא לבלות הזמן על ספרי פילוסופיה שהוא שקר שאין לו רגליים, ועכשיו אני את נפשי הצלתי בזה שהודעתי את טעותי, ואשמתי לא חמורה כל כך על העבר כי לא ידעתי. אבל עכשיו שגיליתי הדבר לבדיות שחייתי בטעות ולבי נשרף על הזמן שכיילתי בהבלים, אוי לאלה שליבם נמשך אחר ספריי בוודאי יהיו בתחתית שאול ואלו שעוסקים בתורה יירשו חיי עולם הבא, ואלו שעוסקים בספריי ירשו גיהינום ואף אני מוכן להיענש על כולם. וזה לא כתבתי לך מכתב זה קודם לכן כי חששתי שמא תכעס עלי ותעשה לי רע. אבל עכשיו החלטתי לומד לך הדבר, כי יודע אני שלפני שיגיע מכתבי זה לידך כבר אהיה נתון בארון העצים, כי הגעתי לסוף ימי. ושלוס מן המורה אריסטו הפורש מן העולם לאלכסנדר מלך יוון הגדול ע"כ המכתב. **הראת לדעת** כי אריסטו בסוף ימיו שחזר בתשובה אמר שמהעבירות שעשה אינו מפחד כיון שחזר בתשובה ויתקן את מעשיו, אבל מספריו שיש בהן כפירה והם מופצים ברבים בכל העולם ואינו יכול לאוספן ולשורפן מזה הוא מפחד כי יודע שימשיכו תמיד ללמוד בהן ויושפעו אחרים מחדש, ונמצא שאין לזה סוף ובודאי יענש עליהם מחדש.

ספרי חיים ומתים נפתחים:

ובזה מובן מה שהגמרא אומרת בר"ה דף לב: שספרי חיים ומתים נפתחים כל ר"ה, ולכאורה הרי במתים חופשי וכיצד שייך לדון אותן? אולם להנ"ל מובן כיון שכל אדם במעשיו יש השפעות שממשיכים גם אחרי פטירתו והן מצטברים מחדש ונידון עליהם כל שנה מחדש הן לרע או לטוב.

תקנה גדולה:

יוצא לפי יסוד הנ"ל לא מספיק שאדם חוזר בתשובה על מעשיו אלא צריך לדאוג כיצד לתקן כל ההשפעות שנוצרו ממעשיו, ולכן נראה לענ"ד מכאן יוצא תקנה גדולה, שחובה על כל אדם להתפלל מלבד על עצמו לשוב בתשובה אלא גם שהשם יתברך יתן התעוררות בלב כל אותם בני אדם שהושפעו ממעשיו ויחזרו בתשובה שלימה ורק אז מתקן את כל אשר פגם.

מוסר השכל:

עלה בידינו עומק מצוות זכירת יציאת מצרים אשר מלווה כל אדם לכל אורך חייו לעשות חושבים ולהתבונן בכל דיבור ומעשה שעושה על ההשלכות שלו כיצד הדבר מתקבל ונראה אצל אחרים ואם ח"ו בני אדם טועים בו וחושבים בצורה שלילית או חושדים בו עלולים ללמוד ממעשיו וזה יזקף לחובתו של אותו אדם מאחר והוא הגורם לאותה השפעה שלילית על חברו ויענש על כך, ולכן חז"ל אסרו הרבה דברים מפאת החשד, עד שהגר"א ציוה באגרתו את בני ביתו שלפעמים יותר טוב להתפלל יחיד בגלל ההשלכות של מעשיו ברבים, ולזאת החי יתן אל ליבו להשתדל לקדש שם שמים בדיבורו ובמעשיו עד אשר יאמרו אשרי יולדתו ובה זוכה לעצמו ולבני ביתו להתברך בכל ברכות התורה. ויהי רצון שנזכה שיקויים בנו הפסוק כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות במהרה בימינו אמן ואמן.

החותם בברכת פסח כשר ושמח

הצב"ר מרדכי מלכא

בית: רח' שמאי 18 טל: 039096874 לשכה רח' שמאי 13, אלעד • טל: 03-9096601 • פקס: 03-9337941

tel: 972-3-9096784 • hom: 18 shamai st' fax: 972-39337941 • tel: 972-3-90966001 • 13 shamai st' elad 40800

עיר התורה שקרובה אליך

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל